

การผลิตและปลูกเลี้ยงพืชหอม เพื่อสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย

โครงการ การวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตวัตถุดิบ
สารหอมระเหยมูลค่าสูงเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

การผลิตและปลูกเลี้ยงพืชหอม เพื่อสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย

ปีที่จัดพิมพ์ พ.ศ. 2567

คำนิยม

TISTR

วว. เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานวิจัยและพัฒนางานด้านการเกษตร มุ่งเป้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โครงการพัฒนาอาชีพเสริม อาชีพหลักของเกษตรกร ส่งผลให้เกิดการนำเทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์และแนะนำพันธุ์พืชใหม่ ให้แก่เกษตรกร ในกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม ในหลายพื้นที่ที่ วว. ส่งเสริมโดยทีมงานของศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์ ที่มี ดร.อนันต์ พิริยะภัทรกิจ เป็นหัวหน้าทีม

การสร้างมูลค่าเพิ่มไม้ดอกไม้ประดับไม่เพียงแต่เป็นการสร้างรายได้จากการขายไม้ตัดดอก/ไม้กระถาง เพื่อความสวยงาม แต่ วว. ยังได้นำองค์ความรู้การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ไม้ดอกไม้ประดับในมุมอื่นด้วย มุ่งหวังให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ การใช้เทคโนโลยีเกษตรปลอดภัยส่งเสริมการปลูกดอกไม้กินได้ที่มีมาตรฐานเป็นอีกความก้าวหน้าในการเพิ่มมูลค่าของไม้ดอกไม้ประดับ

กระทั่งวันนี้ วว. ได้พัฒนานำไม้ดอกไม้กลิ่นหอมมาสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย นับเป็นอีกมิติในการบูรณาการเทคโนโลยีของ วว. ที่มีทั้งการพัฒนาต้นทาง ตั้งแต่การปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้กลิ่นหอม จนถึงการใช้เทคโนโลยีการสกัดน้ำมันหอมระเหยมาใช้ประโยชน์ และสร้างอัตลักษณ์ของไม้ดอกไม้หอมในประเทศไทย

ดิฉันขอชื่นชม ดร.อนันต์ และทีมงาน ที่ทุ่มเท สร้างสรรค์ และได้ใช้แนวคิดในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลทางการเกษตรโดยเฉพาะ “ไม้ดอกไม้ประดับ” ได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีความตั้งใจ ที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าว โดยจัดทำเป็นหนังสือถ่ายทอดความรู้ทั้งรูปแบบหนังสือ และ E-Book เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ให้เข้าถึงได้ง่าย และใช้ประโยชน์ได้จริง เชื่อมันว่าความสำเร็จในโครงการฯ นี้ จะเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัตถุดิบท้องถิ่น สามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง ให้เติบโตอย่างยั่งยืน

ศ.(วิชัย) ดร.ชุติมา เอี่ยมโชติชวลิต

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

สารบัญ

เกี่ยวกับพืชหอม

คำนิยาม	02	คัดเค้า	35
สารบัญ	04	คำมอกหลวง	36
บทนำ	07	จำปา	37
ความหมายไม้ดอกหอม	08	จำปี	38
การขยายพันธุ์ไม้ดอกหอม	10	ชะลูด	39
ประโยชน์ของไม้ดอกหอม	11	ชำมะนาด	40
การจำแนกกลิ่นหอมของดอกไม้	12	ช่อนกลีน	41
กระบวนการปลูกเลี้ยงเพื่อให้ได้	14	นมแมว	42
ผลผลิตที่มีคุณภาพ		นางแดง	43
การสกัดน้ำมันหอมระเหย	16	นางแย้ม	44

พรรณไม้หอม

กรณีการ	20	เนียมหอม	45
กระดังงาไทย	21	บุหงาส่าหรี	46
กระดังงาโนรี	22	ปีบ	47
กระดังงาสงขลา	23	พรหม วว. 4	48
กระทิง	24	พะยอม	49
กล้วยหนุสั้ง	25	พุดซ้อน	50
กลาย	26	พุดเศรษฐีสยาม	51
กะเรกะร่อน	27	พุดสามสี	52
กันเกรา	28	มณฑา	53
การเวก	29	มหาพรหมราชินี	54
กุหลาบ	30	มหาหงส์	55
กุหลาบมอญ	31	มะลิซ้อน	56
แก้ว	32	มะลิหลวง	57
เข็มหอม	33	มะลิลา	58
ไข่ดาว	34	โมกราชินี	59
		แย้มปิ่น	60
		ราชาวดี	61

โมกเลื้อย
Chonemorpha fragrans (Moon) Alston

พรรณไม้หอม (ต่อ)

ลำตวน	62
ลำตวนแดง	63
วาสนา	64
สายหยุด	65
เสน่ห์จันทร์โกเมน	66
เสน่ห์จันทร์เขี้ยว	67
เสน่ห์จันทร์ดำ	68
หิรัญญิการ์	69

แนะนำสวนไม้หอม

สวนลูกแฝดพรรณไม้	71
สวนทรัพย์เจริญ	72
สวนอาจารย์น้อย	74
บทความถึงท้าย	77
เอกสารอ้างอิง	79
คณะผู้จัดทำ	80

WSKU 00. 9
(*Mitrephora alba* x *sirikitiae*)

บทนำ

ปัจจุบันพรรณไม้พื้นเมืองโดยเฉพาะพรรณไม้ดอกหอมไทย จัดว่าเป็นพรรณไม้ที่กำลังได้รับความนิยมและต้องการนำมาปลูกประดับตกแต่งในบ้านหรืออาคารสถานที่ นอกจากนี้พรรณไม้ดอกหอมบางชนิดยังสามารถนำมาใช้สกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์เวชสำอาง โดยน้ำมันหอมระเหยเป็นทางเลือกหนึ่งในการบำบัดด้วยกลิ่นหอมที่เรียกว่า สุนทรบำบัด เพื่อความสมดุลของจิตใจ (Psychoaromatherapy) บางชนิดนำมาพัฒนาแปรรูปเป็นอาหารและเครื่องดื่ม ดังนั้นจึงมีแนวความคิดในการพัฒนาระบบการปลูกเลี้ยงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ เพื่อนำพรรณไม้ดอกหอมของไทยมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการใช้สารสกัดจากกลิ่นหอมของดอก และการแปรรูปดอกไม้หรือพืชหอมมาเป็นอาหารและเครื่องดื่มตลอดจนการพัฒนาสายพันธุ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของพันธุ์ไม้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรณไม้ที่ดอกมีกลิ่นหอม เช่น พรรณไม้วงศ์กระดังงา กุหลาบ ช่อนกลิ่น จำปา จำปี มะลิ นมแมว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีพรรณไม้ดอกหอมชนิดอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น พืชในกลุ่มของเสนหิจันทร์ที่มีหลากหลายสายพันธุ์ในเมืองไทย ช่อนกลิ่น กระดังงา มหาพรหมลูกผสม มะลิ เป็นไม้ที่มีกลิ่นหอมซึ่งพรรณไม้เหล่านี้บางชนิดได้รับการพัฒนาพันธุ์ให้มีการออกดอกตลอดทั้งปี และขึ้นทะเบียนพันธุ์ใหม่ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมในการปลูกเลี้ยงและยังไม่มี การนำดอกไม้ไปใช้ประโยชน์ในการสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย หรือการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อให้พันธุ์ไม้เหล่านี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ควรค่าแก่การปลูกเลี้ยงจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ให้มีความหลากหลาย และการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยการรวบรวมและพัฒนาสายพันธุ์พืชหอมพื้นบ้านสำหรับการใช้ประโยชน์ในการสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหยรวมทั้งพัฒนาวิธีการปลูกเลี้ยงและการเพิ่มผลผลิตพืชหอม รวมทั้งการส่งเสริมปลูกเลี้ยงให้มีวัตถุดิบเพียงพอต่อความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ปลูกเลี้ยงไม้ดอกหอมในด้านเศรษฐกิจต่อไป

A background image of lush green leaves and clusters of pink roses. The roses are in various stages of bloom, with some showing vibrant pink petals and yellow centers. The leaves are dark green and glossy.

ไม้ดอกหอม

Fragrant Flowers

ไม้ดอกหอม หมายถึง พรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีต่อมน้ำหอม ทำหน้าที่ผลิตสารหอมระเหยอยู่ภายใน ซึ่งส่งกลิ่นหอมฟุ้งกระจายได้แตกต่างกันออกไปในแต่ละชนิด ระดับความหอมก็มีทั้งหอมมาก หอมน้อยและหอมอ่อนๆ นอกจากนี้ยังมีช่วงเวลาในการส่งกลิ่นหอมไม่ตรงกัน บางชนิดส่งกลิ่นหอมตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน หลายชนิดส่งกลิ่นหอมเฉพาะบางช่วงเวลา เช่น เมื่อเริ่มแย้มในเวลาพลบค่ำหรือในยามดึก เข้าตรู่ ช่วงสาย ยามบ่าย จนถึงช่วงเย็นนับเป็นจุดเด่นที่สำคัญ จนกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้รักและชื่นชมไม้ดอกหอม ใฝ่หามาปลูกเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน และถ้าไม้ดอกหอมเหล่านั้นมีรูปร่างสวยงามหรือมีสีสันทันตาสอดคล้องก็จะยิ่งเพิ่มเสน่ห์มากขึ้นเป็นทวีคูณ แต่ส่วนใหญ่ดอกไม้ที่เป็นแหล่งความหอมมักมีกลีบดอกสีขาวหรือสีอ่อน ๆ ดอกบานในช่วงเวลากลางวัน ส่งกลิ่นหอมในยามค่ำคืน ต่างกับไม้ดอกที่ไร้กลิ่นหอมและบานในช่วงกลางวัน ที่มักจะมีรูปร่างเด่นสะดุดตา

คำแนะนำ การเลือกทำเลปลูกไม้ดอกหอม

หากปลูกทางทิศตะวันออกหรือตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเลือกซื้อไม้ดอกหอม ที่ออกดอกในช่วงฤดูหนาว และถ้าปลูกทางทิศตะวันตกหรือตะวันตกเฉียงใต้ ควรเลือกซื้อไม้ดอกหอมที่ออกดอกในฤดูฝน เพื่อให้ลมพัดกลิ่นเข้าทางบ้าน

ขยายพันธุ์ไม้ดอกหอม...

พรรณไม้ดอกหอมส่วนใหญ่เป็นไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้พุ่มรอเลื้อย และไม้เลื้อยหรือไม้เถา ที่คัดเลือกจากในป่า และมีอายุยืนนานหลายปี วิธีการขยายพันธุ์จึงได้จากการเพาะเมล็ดเป็นส่วนใหญ่ต้นกล้าที่ได้จึงมีระบบรากแก้วแข็งแรงทนทานต่อสภาพแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันกว่าต้นไม้เหล่านั้นจะเจริญเติบโตจนถึงวัยที่ออกดอกได้จึงใช้เวลานาน การขยายพันธุ์ในช่วงต่อมา จึงนำวิธีตอนกิ่งมาใช้ เพื่อย่นระยะเวลาการปลูกเลี้ยงและลดขนาดของลำต้น สามารถปลูกให้ออกดอกในกระถางได้ แต่วิธีตอนกิ่งก็เหมาะกับต้นไม้ดอกหอมเพียงบางชนิดเท่านั้น เช่น พุดซ้อน แก้ว กระดังงา เนื่องจากพบว่าหลายชนิดมีความอ่อนแอต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการพัฒนาวิธีการขยายพันธุ์ไม้ดอกหอมให้สะดวก รวดเร็ว และเหมาะกับพรรณไม้แต่ละชนิดโดยวิธีการติดตาเสียบยอด หรือทาบกิ่งแทน เช่น การติดตากุหลาบ การเสียบยอดต้นโมก และการทาบกิ่งจำปี ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาคือ ความอ่อนแอต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมของพรรณไม้ชนิดนั้นๆ โดยใช้ต้นตอจากพืชสกุลเดียวกันเข้ามาช่วยให้เกิดรากทำให้ต้นมีรากแข็งแรงยึดลำต้นและดูดอาหารได้ดีทำให้ได้ขนาดของลำต้นเล็กลง ใช้ระยะเวลาการปลูกเลี้ยงน้อยลง และช่วยให้ออกดอกได้เร็วขึ้น

อบรม ถ่ายทอดความรู้ ...

การขยายพันธุ์ไม้ดอกหอมเพื่อเป็นต้นพันธุ์สำหรับการผลิตน้ำมันหอมระเหย ให้กับกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ไม้ดอกไม้ประดับ บ้านทุ่งสะเบง อำเภอสองแคว จังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ ของไม้ดอกหอม

การใช้ประโยชน์ในพรรณไม้ดอกหอม นอกจากปลูกเพื่อเชยชมกลิ่นหอมแล้ว หากพรรณไม้ชนิดนั้นมีรูปทรงดอกที่สวยงามสีสดเด่นสะดุดตา ก็มีโอกาสดังกล่าวที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นและถ้าชนิดใดมีทรงพุ่มสวยงามก็เป็นที่นิยมมากขึ้นมากด้วย ดังเช่น จำปี จำปา โมก กระดังงา สงขลา พิกุล ส่วนไม้ดอกหอมที่เป็นพุ่มรอเลื้อยนิยมนำมาปลูกประดับซุ้มตามประตูรั้ว นอกชาน ลานบ้าน ตามซุ้มประดับในสวน เช่น การเวก มะลิวัลย์ และชมนาด ส่วนชนิดที่มีต้นสูงใหญ่ก็ยังใช้เป็นไม้ให้ร่มเงาบังลมให้กับอาคารบ้านเรือนได้อีกด้วย เช่น กันเกรา กระทิง ลำดวน และบุนนาค

นอกจากนี้ยังมีการนำไม้ดอกหอมหลายชนิดมาใช้เป็นพืชสมุนไพร เช่น มะลิ จำปา กระดังงา ลำดวน รวมทั้งการนำมาอบเครื่องหอม หรือเก็บดอกมาสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็ทำกันอยู่ทั่วไป

การจำแนกกลิ่นหอม ของดอกไม้

การจำแนกกลิ่นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ก็มีผู้กำหนดกลิ่นหอมของดอกไม้ไว้หลายแบบ เช่น กลิ่นหอมหวาน กลิ่นหอมแรง กลิ่นหอมอ่อนๆ กลิ่นหอมเย็น กลิ่นเปรี้ยว ซึ่งแต่ละคนจะรู้สึกและชอบ แตกต่างกัน

กลิ่นหอมที่ได้จากพืชนั้นเกิดจากน้ำมันหอมระเหย (Essential Oil หรือ Volatile Oil) ที่เกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ในเซลล์พืช สะสมอยู่ในช่องว่างที่ขยายขนาดขึ้นมีลักษณะเป็นต่อม (Gland) ตามส่วนต่างๆ ของพืช เมื่อภายในเซลล์เกิดปฏิกิริยาทางเคมีจะปลดปล่อยน้ำมันหอมระเหยออกจากเซลล์แล้วลำเลียงไปยังส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ใบ ดอก ผล เมล็ด เหง้า ราก ต้น ที่ใดที่หนึ่งหรือทุกส่วน พืชบางชนิดไม่สร้างน้ำมันหอมระเหยแต่เมื่อมีเชื้อราลุกลามไปตามบาดแผลบนต้นจะกระตุ้น

ให้เกิดการสร้างน้ำมันหอมระเหยขึ้น เมื่อกลิ่นสัมผัสกับอากาศจะเกิดปฏิกิริยาทำให้ฟุ้งกระจาย ดังเช่นพืชในกลุ่มไม้เนื้อหอมอย่างกุหลาบอบเชย เป็นต้น นอกจากนี้พืชบางชนิดอาจเกิดกลิ่นหอมได้เมื่อถูกให้ซ้ำ เช่น ขยี้ บด ผน หรือนำมาผ่านความร้อนด้วยการต้มหรือเผา ดังเช่นกลิ่นหอมของใบเตยที่ต้องขยี้ก่อนนำไปใช้ หรือนำไปต้มจึงจะให้กลิ่นหอม รวมทั้งกลิ่นหอมของพืชมีหัวหลายชนิดเช่นกระชายที่จะได้กลิ่นเมื่อผ่าหรือซอยเนื้อของรากสะสมอาหาร

ดอกไม้ที่เป็น
แหล่งความหอม
มักมีกลีบดอกสีขาว
หรือสีอ่อน ๆ
ดอกบานและส่งกลิ่นหอมใน
ยามค่ำคืน

มีพรรณไม้ดอกหอมหลายชนิดที่บ้านและส่งกลิ่นหอมในช่วงเวลากลางวันจึงเท่ากับการเปิดโอกาสให้ผู้ชื่นชอบไม้ดอกหอมได้ชื่นชมกลิ่นหอมกันอย่างจุใจ ยิ่งหากพรรณไม้ดอกหอมเหล่านั้นมีรูปร่างสวยงามหรือสีอันสะดุดตาด้วยแล้วก็ยิ่งเพิ่มเสน่ห์มากขึ้นเป็นทวีคูณ ลักษณะของดอกอาจเป็นดอกเดี่ยวหรือช่อดอก ที่แทงออกมาบานอยู่ตามลำต้น ตามกิ่ง ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่งหรือตามปลายยอดทยอยกันผลิบานชูช่อวดโฉมกันอยู่วันแล้ววันเล่า ซึ่งนับวันก็จะได้รับการพัฒนา ให้มีรูปร่าง สีอัน เเด่นสะดุดตามากขึ้น และกลิ่นหอมที่ประทับใจมากขึ้น เพื่อใช้ปลูกประดับ เพื่อเก็บเอาดอกไม้เหล่านี้ไปอบกลิ่นหอมหรือนำไปสกัดน้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

กระบวนการปลูกเลี้ยง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

พรรณไม้หอมหลายชนิดที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย ได้จากการนำส่วนต่าง ๆ ของพืชที่แตกต่างกันมาสกัด โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พรรณไม้ดอกหอม

พรรณไม้กลุ่มนี้นิยมปลูกเลี้ยงเพื่อใช้ประโยชน์จากส่วนของดอก บางชนิดเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ไม้พุ่มขนาดเล็ก หรือไม้ล้มลุกอายุสั้น ตัวอย่างเช่น ลำดวน พุดซ้อน จำปี จำปา ช่อนกลิ่น มะลิ กระดังงา และกุหลาบ เป็นต้น

เหมาะกับการปลูกบริเวณกลางแจ้ง ต้องอาศัยการดูแลบำรุงต้น ให้ออกดอกอย่างสม่ำเสมอ ด้วยปุ๋ยเร่งดอกสูตร 16-16-16 หรือกลุ่มฮอร์โมนที่มีธาตุฟอสฟอรัสสูง พร้อมทั้งตัดแต่งทรงพุ่มให้โปร่ง แสงแดดส่องทะลุผ่านทรงพุ่มได้ ควรให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อต้นไม้เจริญเติบโตเต็มที่ควรงดรดน้ำหรือให้น้ำปริมาณที่น้อย จะช่วยให้ต้นไม้เปลี่ยนจากการแตกใบหรือยอด เป็นการแตกตาดอกแทน เมื่อต้นไม้แตกตาดอกแล้วค่อยรดน้ำเพื่อไม่ให้ต้นไม้สลัดดอกทิ้งก่อนเวลา กระทั่งดอกบาน

กลุ่มที่ 2 พรรณไม้ใบหอม

เป็นพรรณไม้ที่ให้กลิ่นหอม จากบริเวณส่วนของใบเป็นหลัก พืชบางชนิดใบจะมีลักษณะหนา มีต่อมน้ำมันหอมระเหยมาก ตัวอย่างเช่น เตย มินต์ โรสแมรี่ ใบโหระพา หูเสือ และเนียมหอม เป็นต้น บางชนิดสามารถปลูกเลี้ยงบริเวณกลางแจ้ง แสงแดดจัด บางชนิดเจริญเติบโตได้ดีในที่ร่มรำไร สำหรับพืชในกลุ่มนี้ควรหมั่นรดน้ำให้ความชุ่มชื้น ใส่ปุ๋ยยูเรียหรือสูตร 46-0-0 เพื่อบำรุงต้นและใบ เพื่อให้พืชสร้างใบใหม่ สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

จันทรหอม

กลุ่มที่ 3 พรรณไม้ลำต้นหอม

เป็นพรรณไม้ยืนต้นที่นิยมนำส่วนของเปลือกหรือแก่นลำต้นมาสกัดน้ำมันหอมระเหย ซึ่งจะมีมูลค่าสูงเนื่องจาก ส่วนใหญ่จำเป็นต้องตัดบริเวณลำต้นมาสกัด เช่น ต้นกฤษณา ไม้จันทน์หอม เป็นต้น การปลูกเลี้ยงส่วนใหญ่จะนิยมปลูกเลี้ยงในรูปแบบไม้ป่า ปล่อยให้เจริญเติบโตตามธรรมชาติ เมื่อต้นไม้เจริญเติบโตเต็มที่将被ตัดโค่นลำต้นมาใช้ประโยชน์ในการสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหยต่อไป

กลุ่มที่ 4 พรรณไม้รากหอม

เป็นพรรณไม้ที่นิยมนำเหง้า หรือส่วนของรากสะสมอาหารมาสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย เช่น ไพล ขมิ้น ว่านนางคำ กระเทียม รวมทั้งกลุ่มที่นิยมนำมาปลูกเลี้ยงเป็นไม้ประดับ เช่น พืชในกลุ่มเสน่ห์จันทร์ ได้แก่ เสน่ห์จันทร์ดำ เสน่ห์จันทร์แดง และเสน่ห์จันทร์โกเมน เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชพื้นถิ่นที่ปลูกเลี้ยงง่ายและเจริญเติบโตได้ดี ในวัสดุปลูกที่ค่อนข้างโปร่งและใส่ปุ๋ยที่มีค่าโพแทสเซียมสูง เสน่ห์จันทร์ จึงเหมาะสำหรับนำมาปลูกเลี้ยงเพื่อนำเหง้ามาสกัดและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันหอมระเหย เพื่อนำรากหรือเหง้ามาใช้ประโยชน์

ว่านนางคำ

เสน่ห์จันทร์

การสกัดน้ำมันหอมระเหย

Extraction of volatile oil

น้ำมันหอมระเหย (Essential oils) คือสารประกอบอินทรีย์ที่พืชสร้างขึ้นและเก็บไว้ในส่วนต่าง ๆ ของพืช อีกทั้งยังมีกลิ่นเฉพาะตัวและน้ำหนักที่เบามาก ซึ่งวิธีสกัดน้ำมันหอมระเหยนั้นสามารถทำได้หลายวิธี แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว วิธีทำน้ำมันหอมระเหยแบบการกลั่นไอน้ำจะได้รับความนิยมสูงสุด เนื่องจากเป็นวิธีสกัดที่ปราศจากสารแปลกปลอมเจือปน จึงทำให้น้ำมันหอมระเหยที่สกัดได้มีความบริสุทธิ์ 100 เปอร์เซ็นต์

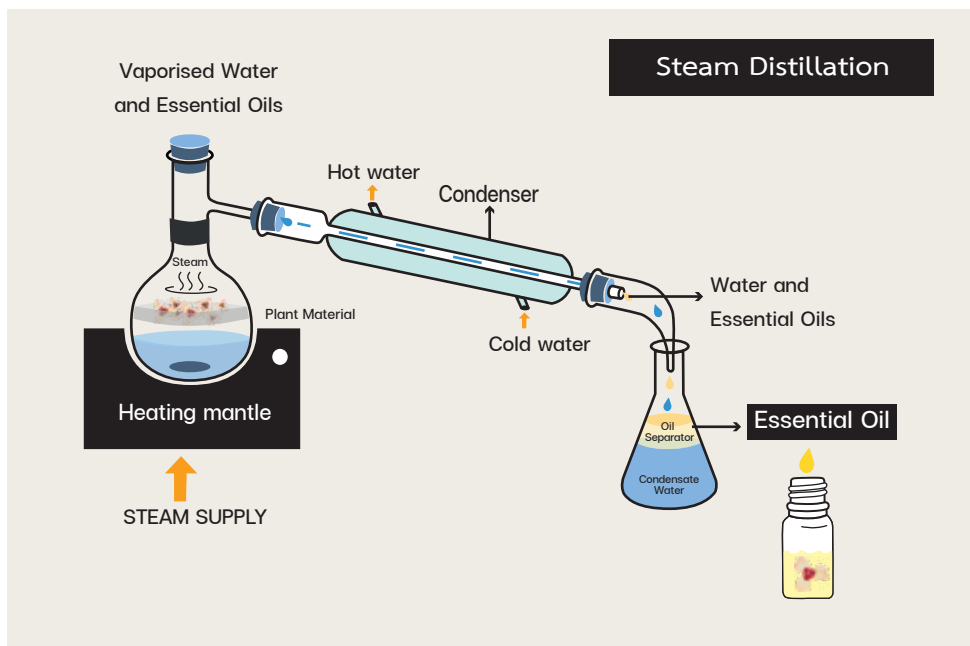

วิธีการสกัดน้ำมันหอมระเหย

วิธีการสกัดน้ำมันหอมระเหยนั้นจะแตกต่างกันออกไป ตามส่วนที่ต้องการสกัด ชนิดพันธุ์พืช รวมไปถึงความบริสุทธิ์ที่ต้องการ ซึ่งวิธีทำน้ำมันหอมระเหยนั้นสามารถทำได้ 3 วิธีหลัก ดังนี้

1. การสกัดแบบกลั่นไอน้ำ (Steam Distillation)

วิธีการสกัดแบบกลั่นไอน้ำ เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย ต้นทุนไม่สูง และได้คุณภาพที่ดี โดยวิธีนี้จะใช้พืชปริมาณมากวางบนตะแกรง เพื่อให้ไอน้ำที่เกิดจากหม้อต้มไอน้ำจากด้านล่างระเหยผ่านขึ้นมา และนำพาโมเลกุลของสารอินทรีย์หอมระเหยในพืชให้ลอยตัวผ่านเข้าไปในท่อ แล้วเคลื่อนตัวผ่านไปยังท่อเกลียวที่หล่อน้ำเย็นเพื่อลดอุณหภูมิ เมื่อไอหอมระเหยถูกความเย็นจึงควบแน่นเป็นน้ำสกัดน้ำมันหอมระเหย (Hydrosol หรือ Floral Water หรือ Herbal Water) และน้ำมันหอมระเหย (Essential oils) ลอยอยู่ส่วนบนของน้ำ

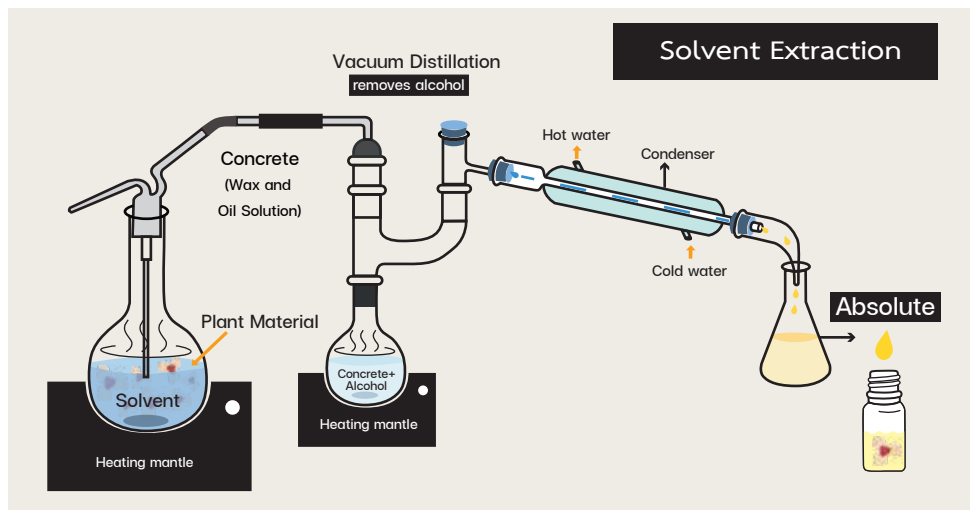
2. การสกัดด้วยตัวทำละลาย (Solvent Extraction)

นิยมใช้กับพืชที่มีปริมาณน้ำมันหอมระเหยสะสมน้อย ไม่เข้มข้นมากพอ มีความบอบบางสูง หรือกลิ่นของตัวพืชนั้นถูกความร้อนทำลายได้ง่าย จึงได้พัฒนาวิธีทำน้ำมันหอมระเหยโดยใช้ตัวทำละลายสกัดออกมา ซึ่งเหมาะกับการสกัดดอกไม้ที่บอบบาง เช่น ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ ดอกช่อนกลิ่น เป็นต้น

วิธีนี้จะเริ่มต้นด้วยการนำพืชไปแช่ในสารที่เป็นตัวทำละลาย เช่น Hexane หรือ Benzene เพื่อดึงเอาสารประกอบเคมีต่าง ๆ ในพืชออกมา โดยสารที่ถูกดึงออกมานี้ไม่ได้มีเพียงน้ำมันหอมระเหยเท่านั้น แต่ยังมีสารอื่น ๆ เจือปนออกมาด้วย ไม่ว่าจะเป็น สี ไขแว็กซ์ และสารประกอบเคมีพีชนิดอื่น ๆ

ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการระเหยตัวทำละลายออกจากสารสกัด เหลือไว้แค่ Concrete หรือก็คือสารหอมระเหย สี ไขแว็กซ์ และสารประกอบเคมีพีชอื่น ๆ ที่รวมอยู่ด้วยกัน โดย Concrete นี้จะมีลักษณะข้น ๆ เหนียว ๆ และกลิ่นเข้มข้น อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการทำ Solid ต่อได้

ในขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นการสกัดน้ำมันหอมระเหยออกจาก Concrete ซึ่งทำได้โดยใช้เอทิลแอลกอฮอล์ในการแยกเอาไขแว็กซ์ที่อยู่ใน Concrete ออกไป และดึงสารต่าง ๆ ที่ละลายได้ในแอลกอฮอล์ออกมาเป็นสารละลายในแอลกอฮอล์ จากนั้นจึงระเหยแอลกอฮอล์ออกไป เหลือไว้แต่สารหอมระเหย สี และสารประกอบเคมีที่เหลือบางส่วน ซึ่งผลผลิตที่ได้จากขั้นตอนสุดท้ายนี้เรียกว่า Absolute ไม่ใช่ Essential Oil เนื่องจากมีส่วนผสมของสีและสารอื่น ๆ ปนอยู่กับน้ำมันหอมระเหย

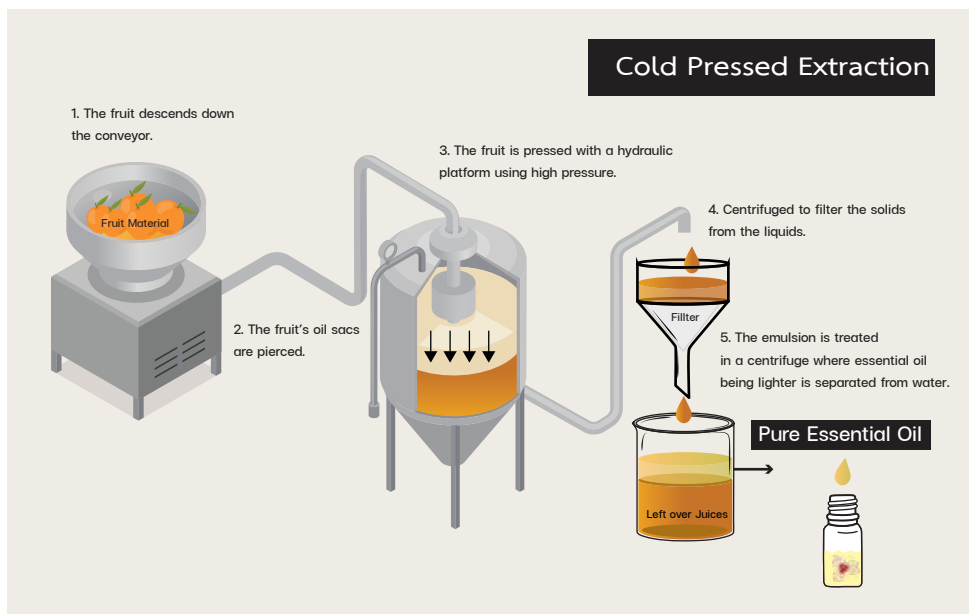
3. การสกัดแบบสกัดเย็น (Cold Pressed Extraction)

เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมสกัดพืชหอมประเภทส้ม มะนาว เบอร์гамอต ซึ่งมีต่อมสะสมน้ำมันหอมระเหยอยู่ใต้เปลือกผิว

การสกัดน้ำมันหอมระเหยด้วยวิธีการนี้ จะเริ่มต้นจากการนำผลไม้ลำเลียงผ่านเข้าไปในเครื่องบดอัดไฮดรอลิค เพื่อคั้นเอาน้ำมันหอมที่สะสมที่เปลือกผิวออกมา หลังจากถูกบดอัด ก็จะได้ทั้งน้ำมันหอม (Essential Oil) น้ำคั้นผลไม้ (Juice) และกากเปลือก หลังจากนั้น ตัวเครื่องจะลำเลียงสารต่าง ๆ นี้ไปกรองกากเปลือกและน้ำคั้นผลไม้ออก

วิธีการสกัดน้ำมันหอมระเหยแบบใช้เครื่องอัดไฮดรอลิค เป็นวิธีที่ไม่ผ่านความร้อนจึงทำให้สามารถเก็บกลิ่นเปรี้ยวแหลมของน้ำมันหอมระเหยตระกูลส้ม และมะนาวได้อย่างครบถ้วน ต่างจากกลิ่นของน้ำมันหอมระเหยตระกูลส้มที่สกัดด้วยวิธีกลั่นไอน้ำ ซึ่งจะมีกลิ่นนุ่มละมุน ไม่เปรี้ยวแหลม

อย่างไรก็ดี น้ำมันหอมระเหยตระกูลส้มที่สกัดด้วยวิธีสกัดเย็น หรือใช้เครื่องอัดไฮดรอลิค จะมีสารประกอบเคมีที่เรียกว่า Furocoumarin ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการระคายเคืองผิว หรือทำให้ผิวไหม้เมื่อโดนแสงแดด (Phototoxicity) ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพผิว หากต้องการน้ำมันหอมระเหยตระกูลส้มมะนาว ควรเลือกใช้ชนิดที่สกัดด้วยวิธีกลั่นไอน้ำ เท่านั้น

กรรณิการ์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nyctanthes arbortristis* L.

วงศ์ : OLEACEAE

ชื่ออื่น : กณิการ์ กรณการ Coral Jasmine,
Night Jasmine

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็กสูงราว 2 เมตร แตกกิ่งเล็กๆ ที่ปลายยอดจำนวนมาก ปลายกิ่งโน้มลง กิ่งเป็น รูปสี่เหลี่ยม มีขนสาก ทรงพุ่มแน่นทึบ ใบเดี่ยวออกตรงข้ามกันรูปไข่ ยาว 4-10 เซนติเมตร แผ่นใบหนาและมีขน ผิวใบสากมองเห็นเส้นแขนงใบเป็นร่อง ช่อดอกออกที่ปลายยอดหรือที่ซอกใบใกล้ปลายยอด มีดอกย่อย 3-7 ดอก สีขาว โคนกลีบดอกเป็นหลอด สีแสด ปลายแยกเป็น 5-8 แฉก เมื่อบานมีขนาด 2 เซนติเมตร ผลกลมแบน

ฤดูดอกบาน : สิงหาคม-ธันวาคม หยออกดอกตลอดปี ดอกบานเพียงวันเดียวแล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมแรงช่วงกลางคืน กลางวันมีกลิ่นหอมอ่อนๆ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำ

กระดังงาไทย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cananga odorata*

(Lam.) HooK.f. & Thomson var. *odorata*

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : กระดังงาใหญ่ (กลาง) สะบันงาต้น
(เหนือ) Ylang-ylang

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 5 - 12 เมตร
แตกกิ่งจำนวนมาก ปลายกิ่งลู่ลง กิ่งเปราะ
เปลือกลำต้นค่อนข้างฉ่ำน้ำ และมีกลิ่นฉุน
เฉพาะตัว ใบเดี่ยวเรียงสลับกัน รูปรียาว 10 - 12
เซนติเมตร ดอกออกเป็นช่อตามกิ่งเหนือ
รอยแผลใบ ดอกอ่อนสีเขียว เมื่อบานสีเหลือง
เส้นผ่านศูนย์กลาง 4 - 5 เซนติเมตร กลีบดอก
มี 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น แต่ละกลีบมีลักษณะ
และขนาดใกล้เคียงกัน ผลกลุ่ม มีผลย่อย 5 - 12
ผล เมื่อแก่สีเหลืองอมเขียว

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี แต่มีดอกดกใน
ช่วงฤดูแล้งจนถึงต้นฤดูฝน ดอกบาน 2 - 3 วัน
แล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมตลอดช่วงกลางวัน และหอม
แรงขึ้นในช่วงใกล้พลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

กระดังงาโนรี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cananga hybrid*

วงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างต้นกระดังงาไทย (พ่อ) และต้นกระดังงาสงขลา (แม่) กลีบดอกมีจำนวน 6 กลีบ กลีบมีความอ่อนช้อย เหมือนโนรี ดูสวยงาม แปลกตา มีกลิ่นหอมแรง ชอบแดด สูงได้ราว 3 เมตร สามารถปลูกได้ทั้งลงดิน และในกระถาง ดอกจะดกและมากเป็นพิเศษ หากเลี้ยงในแดดเต็มวัน

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี ส่งกลิ่นได้ไกล ตั้งแต่เวลาประมาณหกโมงเย็นถึงสิบโมงเช้า

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์ด้วยการทาบกิ่งบนต้นต่อ

กระดังงาสงขลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cananga odorata* (Lam.) Hook.f. & Thomson var. *fruticosa* (Craib) Corner

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : กระดังงาเบา (ใต้) Dwarf Ylang-ylang llang-ilang

ลักษณะ : คล้ายกับกระดังงาไทย แต่ต้นเล็กกว่า ดอกขนาดใหญ่ และมีจำนวนกลีบดอกมากกว่า เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-2 เมตร แตกกิ่งมาก ทรงพุ่มกลมแน่นทึบ ดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อกระจุก ก้านดอกยาวเรียว กลีบดอกมี 6 -18 กลีบ ดอกอ่อนสีเขียว เมื่อบานสีเหลือง และมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 - 6 เซนติเมตร ผลกลุ่มมีผลย่อย 8 - 10 ผล แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยติดผล

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี แต่ตกในช่วงฤดูฝน ดอกบาน 2 - 3 วันแล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมตลอดช่วงกลางวัน และหอมแรงขึ้นในช่วงดอกใกล้โรย

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำ

กระทิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calophyllum inophyllum* L.

วงศ์ : GUTTIFERAE (CLUSIACEAE)

ชื่ออื่น : ทิง สารภีทะเล Beauty-leaf, Indian Laurel

ลักษณะ : ไม้ขนาดกลาง สูง 6 - 15 เมตร แตกกิ่งจำนวนมาก ทรงพุ่มกลม แผ่กว้างทึบหนาท่อไอเกลือ และลมทะเลที่พัดรุนแรงได้ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน รูปรี หนาและเหนียวเป็นมันทั้งสองด้าน เส้นกลางใบสีเหลืองนูนเด่นทั้งสองด้าน ช่อดอกออกที่ปลายกิ่งและซอกใบใกล้ปลายกิ่ง มีดอกย่อย 6 - 10 ดอก กลีบดอก 5 - 6 กลีบ สีขาว มีเกสรเพศผู้สีเหลืองจำนวนมาก ผลกลม ขนาด 2 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : ตุลาคม - ธันวาคม ดอกบาน วันเดียวแล้วร่วง แต่มีดอกอื่น ๆ ในช่อเดียวกันทยอยบาน ส่งกลิ่นหอมตลอดช่วงกลางวัน

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

กล้วยหมูลัง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Uvaria grandiflora* Roxb. ex Hornem. var. *grandiflora*

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : ย่านนมควาย (ตรัง)

ลักษณะ : ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลอมเหลืองคลุมอยู่หนาแน่น ใบรูปรีขนาดใหญ่ โคนใบมนหรือเว้า ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายกิ่งหรือตรงข้ามใบ กลีบดอกมี 6 กลีบ ค่อนข้างหนา สีแดงเข้ม โคนกลีบสีเหลือง เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 6-11 เซนติเมตร กลางดอกมีเกสรเพศผู้จำนวนมากเรียงเวียนกันอยู่

ฤดูดอกบาน : สิงหาคม-พฤศจิกายน ดอกบาน 1-2 วัน ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ ช่วงพลบค่ำและกลางคืน หยออกดอกเกือบตลอดปี

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง ลงในกระบะพ่นหมอกกลางแจ้ง

กล้วยหมูลังสีนวล

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Uvaria grandiflora* Roxb. ex Hornem. var. *flava* (Teysm. & Binn.) J. Sinclair

กลาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mitrephora keithii* Ridl.

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : กล้ายต่าง มหาพรหม

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2 - 5 เมตร แตกกิ่งต้งฉากกับลำต้น กิ่งยาวเรียว ทรงพุ่มโปร่ง ใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปขอบขนาน ใบบาง เหนียวเป็นมันทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยว ออกตรงข้าม ใบสีเขียว กลีบดอกหน้ามี 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น มีกลีบชั้นในประกบกันเป็นรูปกระเช้า มีลายสีม่วงแดง เป็นเส้นพาดตามความยาวของกลีบ เมื่อดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 - 3 เซนติเมตร ผลกลุ่มมีผลย่อย 4 - 15 ผล รูปทรงกระบอก เมื่อแก่มีสีเหลือง

ฤดูกาลบาน : ออกดอกตลอดปี ดอกบานวันเดียวแล้วโรย

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด เสียบยอด ทาบกิ่ง

กะระระร้อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cymbidium aloifolium* (L.) Sw.

วงศ์ : ORCHIDACEAE

ลักษณะ : กล้ายไม้อิงอาศัย สูง 30 - 40 เซนติเมตร แตกกิ่งก้านจำนวนมาก ชอบเกาะกับต้นตาลหรือเกาะอยู่ตามคาคบไม้ยืนต้น ใบหนาแข็งมีจำนวนมาก รูปขอบขนาน ยาว 30 เซนติเมตร แต่ละกอออกช่อดอกครั้งละหลายช่อ ช่อยาว 30 - 40 เซนติเมตร มีดอกย่อย 25 - 30 ดอก กลีบดอกสีน้ำตาลแดง มีสีเข้มแตกต่างกันออกไป ดอกบานเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : มีนาคม - พฤษภาคม ดอกบาน 1 - 2 วันแล้วโรย ดอกที่อยู่ถัดมาในช่อเดียวกันจะทยอยบาน ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ในช่วงกลางวัน

การขยายพันธุ์ : แยกกอ

กันเกรา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fagraea fragrans* Roxb.

วงศ์ : LOGANIACEAE

ชื่ออื่น : ทำเสา ตำเสา (ใต้) มันปลา (เหนือ)
ตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดกลางไปถึงขนาดใหญ่ สูง 10 - 25 เซนติเมตร เปลือกต้นแตกเป็นร่องลึกตามยาวเจริญเติบโตช้า แตกกิ่งต่ำ ทรงพุ่มแน่นที่รูปกรวยคว่ำ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน รูปรีถึงรูปขอบขนาน แผ่นใบหนาเหนียว เป็นมัน ปลายใบเป็นติ่งเรียวแหลม ข้อดอกสีขาวขนาดใหญ่ ออกใกล้ปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ผลแก่กลม สีแดง ขนาด 5 - 6 มิลลิเมตร

ฤดูกาลบาน : เมษายน - พฤศจิกายน ดอกบานพร้อมกันทั้งข้อ ดอกบาน 1 - 2 วันแล้วโรย กลีบดอกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อนแล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ ในช่วงกลางวัน และหอมแรงในช่วงใกล้พลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง

การเวก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artabotrys siamensis* Miq.

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : กระดังงาป่า (ราชบุรี) กระดังงาเถา (ใต้)

ลักษณะ : เป็นไม้พุ่มเมืองที่นับวันจะหายากมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้คนหันมานิยมปลูก กระดังงาเงินมากกว่า เป็นไม้เลื้อยเนื้อแข็ง เลื้อยได้ไกล 5 - 15 เมตร ชอบขึ้นตามป่าเบญจพรรณของภาคกลาง ตามลำต้นมีหนามแข็ง ยอดอ่อนมีขนนุ่ม แผ่นใบค่อนข้างบาง และเหนียว ใต้ใบมีขนเล็กน้อย ออกดอกเดี่ยวที่ตะขอ ดอกใหญ่กลีบแข็ง กลีบเรียงเป็น 2 ชั้น ดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 - 5 เซนติเมตร สีเหลืองอมเขียว ผลกลุ่ม มีผลย่อย 4 - 15 ผล

ฤดูดอกบาน : มีนาคม - พฤษภาคม ดอกบานวันเดียวแล้วโรย กลีบดอกร่วงในช่วงเวลา กลางวัน และหอมแรงในช่วงใกล้พลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

กุหลาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rosa hybrid*

วงศ์ : ROSACEAE

ชื่ออื่น : Rose

ลักษณะ : เป็นไม้ดอกประเภทพุ่มพุ่มต่ำ ใบมีลำต้นตั้งตรงหรือเลื้อย แข็งแรงมีใบย่อย 3-5 ใบมีสีเขียวเข้มเป็นมันและมีรอยย่นเล็กน้อย ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศ มี 2 เพศในดอกเดียวกัน มีเกสรตัวผู้ และตัวเมียเป็นจำนวนมาก มีทั้งดอกชั้นเดียว และดอกซ้อน กุหลาบส่วนมากชอบอากาศหนาวเย็น เพราะมีถิ่นกำเนิดจากทวีปยุโรป บางพันธุ์ได้จากการปรับปรุงพันธุ์จากทวีปอเมริกา

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี มีหลายสายพันธุ์ที่มีกลิ่นหอมเย็น บางพันธุ์ส่งกลิ่นหอมตอนเช้า และตอนเย็น แต่ละพันธุ์ก็มีจำนวนกลีบดอกและบานได้ทนนานต่างกัน

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง ติดตา

กุหลาบเป็นไม้ดอกที่มีความสวยงามอย่างมาก จนได้รับสมญานามว่า “ราชินีแห่งดอกไม้” ทำให้ดอกกุหลาบกลายเป็นดอกไม้ที่คนนิยมปลูกกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งพันธุ์ที่นิยมที่สุดสำหรับการปลูกเพื่อตัดดอก คือ พันธุ์ไฮบริดที เพราะมักออกดอกเป็นดอกเดี่ยวขนาดใหญ่ กลีบดอกซ้อนและพุ่มต้นตั้งตรง

กุหลาบมอญ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rosa damascene* Mill.

วงศ์ : ROSACEAE

ชื่ออื่น : Damask Rose

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงได้ถึง 3 เมตร แตกกิ่งยาวได้จำนวนมาก และมีทรงพุ่มโปร่ง ลำต้นและกิ่งมีหนามแข็ง ขนาดเล็กจำนวนมาก ใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 - 7 ใบ ก้านใบและใบมีหนามเล็ก ๆ ช่อดอกออกที่ปลายยอด สีชมพูหรือสีแดงมี 3 - 5 ดอก กลีบดอกมีจำนวนมากเรียงซ้อนกันแน่น เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 - 7 เซนติเมตร ผลรูปไข่ มีหลายเมล็ด

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี แต่ละช่อจะทยอยบานหรือบานพร้อมกัน 2 ดอก ดอกแย้มบานอยู่ได้ 2 - 3 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน ในยุโรปนำไปสกัดน้ำมันหอมระเหย

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง ติดตา

แก้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Murraya paniculate* (L.) Jack

วงศ์ : RUTACEAE

ชื่ออื่น : แก้วขาว แก้วลาย Chinese Box,
Cosmetic Bark Tree, Orange Jasmine

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 3 - 6 เมตร หากปล่อยให้เจริญเติบโตโดยไม่ตัดแต่ง จะกลายเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ และแตกกิ่งเป็นพุ่ม แผ่กว้าง ใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 5 - 9 ใบ ผิวใบเป็นมัน และมีต่อมน้ำมันเป็นจุดใสๆ อยู่บนใบ ช่อดอกออกตามซอกใบ ดอกทยอยบานสีขาว เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร ผลกลม เมื่อแก่ สีแดง

ฤดูดอกบาน : ออกดอกบานพร้อมกันเต็มต้น ปีละ 3 ครั้ง และทยอยบานได้เกือบตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งฤดูฝน ดอกบานวันเดียวแล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมแรงช่วงพลบค่ำถึงเช้ามืด

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง

เงินหอม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ixora finlaysoniana* Wall. Ex G.Don

วงศ์ : RUBISCEAE

ชื่ออื่น : เข็มพวงขาว

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1 - 2 เมตร สามารถเจริญเติบโต อยู่ได้ดีในดินทุกประเภท แตกกิ่งใกล้ผิวดินเป็นพุ่มแน่นทึบ ใบเดี่ยวออกตรงข้ามเป็นคู่ รูปรี ยาว 10 - 17 เซนติเมตร ช่อดอกกลมแน่นที่ปลายยอด สีขาว ช่อใหญ่ขนาด 10 - 15 เซนติเมตร มีดอกย่อยจำนวนมาก แต่ละดอกมีขนาด 1 เซนติเมตร เมล็ดกลม สีดำ แต่มีโอกาสติดเมล็ดได้น้อย

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี ดอกบานพร้อมกัน ทั้งช่อ เริ่มแย้มและบานอยู่ได้ 2 วันแล้วโรยและเปลี่ยนเป็นสีขาวหม่น ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ ตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

ไผ่ดาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oncoba spinosa* Forssk.

วงศ์ : FLACORTIACEAE

ชื่ออื่น : Fried Egg Tree, Snuffbox Tree

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็กสูง 2 - 3 เมตร แตกกิ่งน้อย กิ่งเหนียวและแตกยอดยืดยาว ตามซอกใบมีหนามแหลม 1 อัน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรี ผิวใบเป็นมัน หนาแข็ง เส้นใบและเส้นใบย่อยไม่เด่นชัด ขอบใบจักละเอียด ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายยอด กลีบดอกบาง สีขาว มีเกสรเพศผู้เป็นเส้นเล็ก สีเหลืองอยู่รวมเป็นกระจุกตรงกลางดอก เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 - 8 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : พืชออกดอกตลอดปี ช่วงต้นฤดูฝน ดอกดกมากกว่าปกติ ดอกมีกลิ่นหอมและบาน 2 วันแล้วร่วง สดกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง

คัดเค้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oxyceros horridus* Lour.

วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่ออื่น : คัดเค้าเครือ คัดเค้าหนาม เค็ดเค้า
หนามลิตเค้า

ลักษณะ : ไม้พุ่มรอเลื้อย เลื้อยได้ไกล 3-5 เมตร ตามลำต้นและกิ่งก้าน มีหนามยาว 1 เซนติเมตร แหวมโค้งเป็นคู้อยู่ที่โคนใบ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ ช่อดอกสีขาว ออกเป็นกระจุกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง มีดอกย่อย 10-30 ดอก บานพร้อมกันทั้งช่อ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 เซนติเมตร ติดผลจำนวนมาก ผลแก่กลมดำ

ฤดูดอกบาน : ธันวาคม-กุมภาพันธ์ หากพื้นที่ปลูกชื้นแฉะ จะออกดอกได้น้อยกว่าปกติ ช่อดอกบานอยู่ได้หลายวัน แล้วเปลี่ยนเป็นสีฟางข้าวและร่วง ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน และหอมแรงช่วงพลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

คำมอกหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gardenia sootepensis*
Hutch.

วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่ออื่น : หอมโก (ลำปาง) แผลงหอมโก

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 7 - 15 เมตร ใบรูปรีหรือไข่กลับ ดอกเดี่ยว สีขาวนวล ออกดอกช่อใบ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 - 7 เซนติเมตร เมื่อเริ่มบานมีสีขาวนวล ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีเหลืองเข้ม

ฤดูดอกบาน : มีนาคม - เมษายน ดอกทยอยบานจนเต็มต้นในเวลาใกล้เคียงกัน ดอกเริ่มแย้มช่วงเย็น พอใกล้โรยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เข้มมีกลิ่นหอมแรงมากขึ้น และร่วงตอนบ่าย ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน และหอมแรงใกล้พลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง

จำปา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Magnolia champaca* (L.) Baill, ex Pierre var. *champaca*

วงศ์ : MAGNOLACEAE

ลักษณะ : เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 20-30 เมตร ทรงพุ่มรูปสามเหลี่ยม ใบเดี่ยวออกเรียงเวียนสลับ ดอกออกเดี่ยวตรงซอกใบ กลีบดอก 12-15 กลีบ แยกกัน สีเหลืองอมส้ม กลิ่นหอมค่อนข้างแรง เริ่มหอมในตอนเช้า และกลิ่นค่อย ๆ จางลงในตอนเที่ยงถึงช่วงบ่าย ดอกทยอยออกเกือบตลอดปี วิธีการปลูกเลี้ยง ปลูกลงแปลงกลางแจ้งในที่ดอน ระบายน้ำได้ดี

ฤดูดอกบาน : กุมภาพันธ์-สิงหาคม

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง

ปัจจุบันมีพันธุ์ที่ออกดอกได้เกือบตลอดปี ดอกดก ขนาดใหญ่ มีสีเข้มที่เรียกกันว่า “จำปาทอง” ต้นคล้ายจำปา ต่างกันที่เปลือกกิ่งและลำต้นมีตุ่มเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป ใบเล็กกว่าสีเขียวอ่อน กิ่งอ่อนและใบอ่อนมีขนออกดอกดกกว่า

จำปี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Magnolia x alba* (DC.) Figlar

วงศ์ : MAGNOLIACEAE

ลักษณะ : ไม้ต้น สูง 10 - 20 เมตร ทรงพุ่มเป็นรูปสามเหลี่ยม ใบเดี่ยว เรียงเวียน รูปรี มีขนาดใหญ่ ผิวใบเรียบทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยว ออกตรงซอกใบ กลีบดอกหนา สีขาว มี 10 - 12 กลีบ ยาว 4 - 6 เซนติเมตร แต่ละกลีบมีขนาดใกล้เคียงกัน ปลายกลีบดอกเรียวแหลม มักไม่ติดผล

ฤดูดอกบาน : สิงหาคม - พฤศจิกายน ทนเย็น ออกดอกเกือบตลอดปี ดอกเริ่มแย้มและส่งกลิ่นหอมตั้งแต่ช่วงใกล้พลบค่ำ กลิ่นหอมแรงตลอดวัน ในวันต่อมา กลีบดอกจะบานและร่วง

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง หรือทาบกิ่ง

ชะลูด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alyxia reinwardtii* Blume

วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : นูด ลูด (ใต้)

ลักษณะ : ไม้เลื้อยขนาดเล็ก เลื้อยได้ไกล 2-5 เมตร เป็นไม้พุ่มเมืองที่ขึ้นอยู่ในภาคใต้ เปลือกสีเขียวเข้ม ตามลำต้นและใบมียางสีขาว ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบข้อ ข้อละ 4 ใบ ใบรูปรี ยาว 6-10 เซนติเมตร แผ่นใบหนา ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ช่อดอกออกตามซอกใบ สีขาว รูปซี่ร่ม ข้อละ 4-10 ดอก โคนกลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : ธันวาคม-เมษายน แต่ละช่อบานอยู่ได้ 1-2 วัน ส่งกลิ่นหอมแรงในช่วงกลางวันจนถึงช่วงเช้า เมื่อแสงแดดแรงจัดและอากาศร้อนกลิ่นจะค่อยๆหายไป

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ปักชำกิ่ง

ชำมะนาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vallaris glabra* (L.) Kuntze

วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : ชมนาด (กลาง) ดอกข้าวใหม่ (กรุงเทพฯ)

Bread Flower

ลักษณะ : ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง เลื้อยได้ไกล 5 - 10 เมตร แตกกิ่งแขนง เลื้อยทอดยาว ทุกส่วนของต้นมียางมาก สีขาว ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันรูปไข่ ยาว 12 - 15 เซนติเมตร ช่อดอกออกบริเวณซอกใบ มีดอกย่อยมากถึง 35 ดอก ห้อยย้อยบาน กลีบดอกสีขาวอมเขียว เมื่อบานเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 เซนติเมตร ผลมีเนื้อนิ่มเมื่อแก่จะแตกเมล็ด มีโยปลีวลอยตามลม

ฤดูดอกบาน : มกราคม - มีนาคม ดอกห้อยย้อยบานทั้งช่อ แต่บานวันเดียวแล้วร่วง ส่งกลิ่นหอมแรงเหมือนข้าวสุกใหม่ หอมตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ปักชำ โนมิ่ง ตอนกิ่ง

“ชำมะนาด” เป็นไม้ไทย ซึ่งความจริงแล้วเป็นไม้ที่มีถิ่นกำเนิดจากประเทศ อินโดนีเซีย ถูกนำเข้ามาปลูก ประดับและขยายพันธุ์ในประเทศไทยนานแล้ว จนกลายเป็นไม้ไทยไปโดยปริยาย

ชอนกลีน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Polianthes tuberosa* L.

วงศ์ : Asparagaceae

ชื่ออื่น : ชอนชู/ ลีลา/ ดอกรวงข้าว ดอกลีลา
(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะ : เป็นไม้ล้มลุก ลำต้นมีหัวเป็นกระจุก
อยู่ใต้ดินสำหรับสะสมอาหาร แตกใบจากหัว
เป็นกอๆ ใบรูปแถบเรียวยาว มีดอกติดอยู่ตอน
ปลายใบเป็นช่อยาวตั้งแต่ 6 – 15 นิ้ว ดอกย่อย
40 – 90 ดอก หยอยบานตั้งแต่โคนช่อไปหา
ปลายช่อ สีขาว ส่งกลิ่นหอมแรงทั้งกลางวันและ
กลางคืน ดอกทยอยบานและบานอยู่ได้หลายวัน
มีทั้งพันธุ์ดอกกลีบเดียวและพันธุ์
ดอกซ้อน ที่มีกลีบดอกหลายชั้น ออกดอกตลอดปี

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี (1-3 เดือน/ครั้ง)

การขยายพันธุ์ : แยกหัว

Polianthes tuberosa - White Single

Polianthes tuberosa - Pink Single

Polianthes tuberosa Pink Sapphire

ขนุน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melodorum siamense*
(Scheff.) Bân

วงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะ : ไม้รอเลื้อย เลื้อยได้ไกล 2-5 เมตร
ลักษณะการเลื้อยต่างจากไม้เลื้อยชนิดอื่นๆ คือ
กิ่งพันกันเองจนดูเป็นไม้พุ่ม หากขึ้นอยู่กลางแจ้ง
ห่างจากต้นไม้อื่น จะกลายเป็นไม้พุ่ม อยู่ได้ด้วย
ตัวเอง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ออกดอกเดี่ยวตามกิ่ง
ก้านเยื้องกับใบ ดอกมีขนาด 1-2 เซนติเมตร
ปลายกลีบดอกงุ้มเข้าด้านใน มี 6 กลีบ สีเหลือง
นวล มีผลกลุ่ม 8-15 ผล ผลกลมรีขนาด 1-2
เซนติเมตร เมื่อแก่สีเหลือง รับประทานได้

ฤดูดอกบาน : : มกราคม-เมษายน มีตั้งแต่ดอก
เล็กจนถึงดอกใหญ่ ส่วนกลิ่นหอมขึ้นอยู่กับพันธุ์
ของแต่ละท้องถิ่นซึ่งแตกต่างกัน พันธุ์ที่มีดอก
หอมจะส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

นางแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mitrephora maingayi* Hook.f. & Thomson

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : ปอชี้แฮด

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 10 - 20 เมตร แตกกิ่งจำนวนมากในระดับสูงเป็นพุ่มกลม กิ่งอ่อนสีดำ มีขนปกคลุมหนาแน่น ใบเดี่ยว รูปขอบขนานแกมรูปไข่ ยาว 14 - 20 เซนติเมตร ผิวใบด้านล่างมีขนสาบมือ ดอกออกตรงข้ามเป็นกระจุก 3 - 9 ดอก สีเหลืองเข้ม มีลายปะสีม่วงแดงตามยาวของกลีบ กลีบดอกชั้นในประกบกันเป็นรูปกระเช้า เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 - 4 เซนติเมตร ผลกลุ่ม มีผลย่อย 10 - 15 ผล เมื่อแก่ สีเหลือง เปลือกผลนิ่ม

ฤดูกาลบาน : กุมภาพันธ์ - มีนาคม ดอกบานพร้อมกันหรือทยอยบานทั้งกระจุก ดอกบานวันเดียวแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ช่วงเย็น

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง

นางแย้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Clerodendrum chinense* (Osbeck) Mabb.

วงศ์ : LABIATAE (LAMIACEAE)

ชื่ออื่น : ปิงซ้อน ปิงหอม Glory Tree,
Stickbush

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1 เมตร แตกกิ่งก้านใกล้ผิวดินจำนวนมาก ช่วยให้ทรงพุ่มแผ่กว้าง ใบเดี่ยวออกตรงข้ามกัน ขอบใบหยักเป็นฟันห่าง ใบใหญ่สีเขียวเข้ม ช่อดอกออกตามปลายกิ่ง ขนาดใหญ่ เส้นผ่านศูนย์กลาง 8 - 15 เซนติเมตร และมีดอกย่อยจำนวนมากเรียงอัดกันแน่น กลีบเลี้ยงสีม่วงแดง กลีบดอกสีขาวซ้อนกันหลายชั้น มักไม่ติดผล

ฤดูดอกบาน : ตลอดปี ดอกทยอยบานทั้งช่อและบานอยู่ได้หลายวัน ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ในช่วงกลางวัน และหอมแรงขึ้นช่วงพลบค่ำ

การขยายพันธุ์ : ปักชำ ตอนกิ่ง แยกหน่อที่แตกจากราก

เนียมหอม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strobilanthes nivea*
Bremek

วงศ์ : ACANTHACEAE

ชื่ออื่น : อ้มหอม, อ้มเนียม, เนียมอ้ม, เนียม
ข้าวเม่า

ลักษณะ : ต้นไม้ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ลำต้น มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมค่อนข้างกลม และเป็นข้อปล้อง ใบมีลักษณะเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กลับ มีขนสากทั่วไป ปลายใบ หัก เว้าแหว่งเป็นริ้ว ใบเนียมจะมีกลิ่นหอม คล้ายใบเตย ช่อดอก ออกตามง่ามใบและ ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้จำนวนมากและล้อมรอบ รังไข่ ผลกลมลักษณะเหมือนรูปไข่กลับ ผิว ของผลมีขนทั่วไป เมื่อแก่สีเหลือง ดอก ออก เป็นช่อยาว 14 – 39 เซนติเมตร กลีบ มีสี ม่วงอ่อนหรือสีขาว

ฤดูดอกบาน : ออกดอกเดือนพฤษภาคม – กันยายน

การขยายพันธุ์ : ปักชำ

บุหงาสำหรับ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Citharxylum spinosum* L.

วงศ์ : LABIATAE (LAMIACEAE)

ชื่ออื่น : Spiny Fiddlewood

ลักษณะ : เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 4 - 7 เมตร แตกกิ่งก้านจำนวนมาก ทรงกลมกว้าง ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน รูปใบหอกยาว 10 - 15 เซนติเมตร ขอบใบเรียบ แผ่นใบบาง ผิวใบเป็นมันเรียบทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อ สีขาว ยาว 10 - 20 เซนติเมตร ออกตามซอกใบและปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ทอยบานจากโคนช่อไปหาปลายช่อ แต่ละดอก มี 5 กลีบ เมื่อบานเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ดอกบานวันเดียวแล้วโรย

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี ดอกบานส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน หากตัดแต่งกิ่งให้ดีจะออกดอกได้เป็นช่วง ๆ สมำเสมอตลอดปี

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

ปับ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Millingtonia hortensis* L.f.

วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น : กาชะลอง กาดสะลอง (เหนือ) Indian Cork Tree

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 5-8 เมตร เปลือกต้นสีเทา แตกเป็นร่องลึกตามยาว ใบประกอบแบบขนนก 3 ชั้น ช่อดอกแบบกระจุกแยกแขนงออกที่ปลายยอด ช่อยาว 10-20 เซนติเมตร มีดอกย่อยจำนวนมาก โคนกลีบดอกเป็นหลอดยาวสีขาว ปลายแยกเป็น 5 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร ผลเป็นฝักยาวแห้งแล้วแตก มีเมล็ดจำนวนมาก เป็นแผ่นบาง มีปีก

ฤดูดอกบาน : ตุลาคม-มีนาคม ดอกทยอยบานทั้งช่อ ดอกบานเวลาเย็นแล้วโรยช่วงเย็นของวันต่อมา ส่งกลิ่นหอมแรงช่วงกลางวัน ในช่วงฤดูออกดอกจะมีดอกร่วงหล่นอยู่ใต้ต้นจำนวนมากส่งกลิ่นหอมโชยไปไกล

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด แยกหน่อที่แตกจากราก

WSKU วว. 4

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mitrephora keithii* x *tomentosa*

วงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะ : ลูกผสมของพืชสกุลมหาพรหม เกิดจากการผสมข้ามชนิด ระหว่าง (*Mitrephora keithii* Ridl.) (แม่พันธุ์) และมะปวน (*Mitrephora tomentosa* Hook.f. & Thomson) (พ่อพันธุ์) เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ความสูงของลำต้น 1.5 – 2 เมตร ใบเดี่ยวเรียงสลับ ดอกเดี่ยว บานเต็มที่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางดอก 3 – 4 เซนติเมตร กลีบดอกชั้นนอก (outer petals) สีเหลืองอ่อน จำนวน 3 กลีบ ความกว้าง 1.8 – 2.2 เซนติเมตร ความยาว 2 – 2.5 เซนติเมตร กลีบดอกชั้นใน (inner petals) สีแดงลายตามยาว จำนวน 3 กลีบ ดอกมีกลิ่นหอม

ฤดูดอกบาน : ออกดอกดก สามารถออกได้ดีตลอดทั้งปี ดอกมีกลิ่นหอมคล้ายกลาย (แม่พันธุ์)

การขยายพันธุ์ : เสียบยอด ทาบกิ่ง

พะยอม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Shorea roxburghii* G.Don

วงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : กะยอม (เหนือ) พะยอมทอง (สุราษฎร์ธานี) Sweet Shorea

ลักษณะ : ไม้ต้นผลัดใบขนาดกลาง สูง 10-20 เมตร ลำต้นด้านล่างจะหลุด เปลือกแตกเป็นร่องตามยาว ใบรูปรี ยาว 8-12 เซนติเมตร ผิวใบสากคาย ช่อดอกสีขาว ออกตามปลายยอดหรือตามกิ่งเป็นช่อใหญ่ มีดอกย่อยจำนวนมาก ออกดอกพร้อมกันเกือบทั้งต้น ดอกย่อยมี 5 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ผลมีปีกยาว 3 ปีก คล้ายลูกยาง แต่มีขนาดเล็กกว่า เป็นพรรณไม้สัญลักษณ์ของกรมวิชาการเกษตร

ฤดูดอกบาน : ธันวาคม-กุมภาพันธ์ ดอกบานพร้อมกันหรือทยอยบานทั้งช่อ ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ ช่วงเย็น ต้นที่มีขนาดใหญ่และออกดอกเต็มต้นจะส่งกลิ่นโชยไปไกล กระจายไปทั่วทั้งแนวป่า

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง

พุดซ้อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gardenia augusta* (L.) Merr.

วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่ออื่น : แควกา (เชียงใหม่) , Cape Jasmine, Gardenia

ลักษณะ : เป็นพรรณไม้จากต่างประเทศที่นำเข้ามาปลูกนานแล้ว เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1 - 2 เมตร แตกกิ่งเป็นพุ่มกลมแน่นทึบ ใบหนาเป็นมัน สีเขียวเข้ม มีดอกสีขาวบริสุทธิ์ออกที่ปลายยอด กลีบดอกจำนวนมากเรียงซ้อนกัน เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 - 8 เซนติเมตร ดอกบานอยู่ได้ 2 วัน แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองจนกระทั่งโรย

ฤดูดอกบาน : ททยออกดอกตลอดปี แต่ดอกดกเต็มต้นในฤดูหนาวและฤดูฝน ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน และหอมแรงช่วงพลบค่ำถึงเช้า

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

พุดเศรษฐีสยาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tabernaemontana pachysiphon* Stapf.

วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : Giant Pinwheel Flower

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดกลาง สูง 5 - 15 เมตร ทรงพุ่มแน่นทึบ ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยว ปลายใบเรียวแหลม ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน สีเขียวเข้ม ดอกเดี่ยว สีขาว ออกใกล้ปลายยอด โคนกลีบสีเหลืองเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 กลีบ บิดเวียนคล้ายกังหัน ดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 8 - 10 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : ทอยออกดอกตลอดปี ดอกบานในตอนเย็น บาน 2 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : เสียบยอด

พุดสามสี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Brunfelsia uniflora* (Pohl) D.Don

วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่ออื่น : พุดสี Manaca,
Yesterday-today-and-tomorrow

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1 - 2 เมตร แตกกิ่งขนาดเล็กจำนวนมาก ทรงพุ่มกลมแน่นทึบ กิ่งมีขนาดเล็กและเปราะ ใบเดี่ยว รูปรี ยาว 6 - 8 เซนติเมตร ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายกิ่ง มี 5 กลีบ ขอบกลีบมีรอยย่น เมื่อเริ่มแย้มมีสีม่วงเข้ม สีค่อยๆ จางลงจนเป็นสีขาวแล้วร่วง ดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.5 - 3 เซนติเมตร ปัจจุบันมีพันธุ์ดอกใหญ่ แต่ดอกไม่ดก

ฤดูดอกบาน : หทยออกดอกตลอดปี และดกมากในช่วงมกราคม-กุมภาพันธ์ ดอกบาน 2 วัน แล้วโรย ส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

ดอกพุดสามสีสามารถเปลี่ยนโทนสีได้สามสีในดอกเดียวกัน คือ ตอนบานใหม่ๆ สีม่วงเข้ม พอรุ่งขึ้นจะกลายเป็นสีม่วงอ่อน และวันต่อมากลายเป็นสีขาว แล้วพอขึ้นวันใหม่ดอกก็จะร่วง

มณฑา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Magnolia liliifera* (L.)
Baill. Var. *liliifera*

วงศ์ : MAGNOLIACEAE

ชื่ออื่น : จอมปูน (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะ : เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-2 เมตร สามารถเจริญเป็นไม้ต้นและสูงได้ถึง 6 เมตร มีหลายพันธุ์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ลำต้นอ่อนค่อนข้างเลื้อย ลำต้นกลมเล็ก เมื่อต้นมีอายุมากขึ้น โคนต้นเป็นปุ่มมีช่องอากาศมาก กิ่งยืดสูง ไม่แตกสาขามาก ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายยอด สีขาวหรือเหลืองอ่อน กลีบหนา ฉ่ำน้ำ เวลาบานไม้กลีเต็มดอก ผลรูปรี ยาว 3-4 เซนติเมตร เมล็ดมีเยื่อหุ้มสีแดงเข้ม

ฤดูดอกบาน : สิงหาคม-ตุลาคม หากได้รับความชื้นมากขึ้น ดอกทยอยบานได้ตลอดเวลา ดอกบาน 2 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ ตลอดวัน หอมแรงในช่วงใกล้ค่ำและช่วงเช้า

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง ปักชำกิ่ง

มหาพรหมราชินี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mitrephora sirikitiae* Weerasooriya, Chelermglin & R.M.K. Saunders

วงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 3-5 เมตร เปลือกต้นหนา สีน้ำตาลเข้มและมีกลิ่นฉุน กิ่งอ่อนมีขนนุ่ม ใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ ยาว 12-16 เซนติเมตร ผิวใบเรียบ ดอกเดี่ยว ออกตรงข้ามใบ กลีบดอกชั้นนอกมี 3 กลีบ รูปไข่กลับ สีขาว กลีบดอกชั้นในประกบกันเป็นรูปกระช้ำ สีม่วงแดง เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 8-10 เซนติเมตร ผลกลุ่มมีผลย่อย 5-8 ผล มีหลายเมล็ด

ฤดูดอกบาน : เมษายน-พฤษภาคม ดอกบาน 2 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน และหอมแรงในช่วงใกล้ค่ำ

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง เสียบยอด

มหาหงส์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hedychium coronarium* J. Koenig

วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่ออื่น : กระทายหงส์ หางหงส์ (กลาง) Ginger Lily, White Ginger

ลักษณะ : ไม้หัวล้มลุก อายุหลายฤดู มีลำต้นใต้ดินเป็นเหง้า ลำต้นเหนือดินมีกาบใบโอบกันแน่น เรียกว่าลำต้นเทียม มีหลายลำรวมกันอยู่เป็นกอ สูงประมาณ 1 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียวกัน รูปหอกแกมรูปขอบขนาน ยาว 30-50 เซนติเมตร ช่อดอกออกที่ยอด มีดอกย่อย 3-4 ดอก สีขาว หยอยบาน เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 8-10 เซนติเมตร ต้นที่ขึ้นอยู่ในที่แห้งแล้ง จะมีส่วใบและยอดไหม้ในช่วงฤดูแล้ง

ฤดูดอกบาน : มิถุนายน-พฤศจิกายน หยอยออกดอกได้ตลอดเวลาหากได้รับความชื้น ดอกบาน 2 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมอ่อนตลอดวันและหอมแรงในช่วงใกล้ค่ำ

การขยายพันธุ์ : แยกหน่อ

มะลิซ้อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Jasminum sambac* (L.) Aiton

วงศ์ : OLEACEAE

ชื่ออื่น : Aeabian Jasmine

ลักษณะ : เป็นมะลิชนิดเดียวกับมะลิฉัตร แต่มีลักษณะดอกต่างกัน เป็นไม้รอเลื้อย สูง 1 - 3 เมตร เปลือกต้นหนาและเป็นร่องตามยาว แตกกิ่งทอดเลื้อยยาว ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ รูปไข่ ยาว 4 - 7 เซนติเมตร ปลายใบมน เส้นใบย่อยไม่เด่นชัด ดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อ 1 - 3 ดอก สีขาวออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงเป็นซี่แหลมเรียวยาว กลีบดอกมีจำนวนมากเรียงอัดกันแน่น กลีบห่อเข้าหากกลางดอก เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 - 4 เซนติเมตร ไม่พบการติดผล

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี แต่ตกในช่วงฤดูฝน ดอกบาน 2 วันแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง โน้มกิ่ง ตอนกิ่ง

เป็นดอกไม้ประจำองค์พระนารายณ์ตามความเชื่อแต่โบราณ และเป็นสัญลักษณ์ของวันแม่ มีความหมายถึง ความรักอันบริสุทธิ์

มะลิหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Jasminum decipiens* P.S.Green

วงศ์ : OLEACEAE

ลักษณะ : เป็นมะลิพื้นเมืองของไทยที่กระจายพันธุ์อยู่บนพื้นที่สูง เป็นไม้รอเลื้อยขนาดเล็ก เลื้อยได้ไกล 2-3 เมตร แตกกิ่งจำนวนมาก แต่ละกิ่งเป็นกระโดงยาว ใบเดี่ยว รูปรี ยาว 7-10 เซนติเมตร มองเห็นเส้นใบย่อย 2 คู่ ที่อยู่ติดกับ ก้านใบชัดเจน ช่อดอกออกที่ปลายยอด ยาว 5-8 เซนติเมตร มีดอกย่อย 10-30 ดอก กลีบดอกสีขาว มี 7-8 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5-2 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : กรกฎาคม-สิงหาคม ช่อดอกทยอยบาน ดอกบานวันเดียวแล้วโรย มีกลิ่นหอมแรงมาก โดยเฉพาะในช่วงเย็น

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

มะลิลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Jasminum sambac* (L.)
Aiton

วงศ์ : OLEACEAE

ชื่ออื่น : มะลิป้อม (เหนือ) Arabian Sambac

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1 เมตร แตกกิ่งจำนวนมากเป็นพุ่มแผ่กว้างหรือเป็นพุ่มกลม กิ่งกระโดงจะยืดตัวออกไปได้ยาวและมีเนื้อไม้เปราะ ใบเดี่ยว ออกดอกตรงข้ามเป็นคู่ รูปไข่หรือไข่กลับ ยาว 4 - 7 เซนติเมตร ปลายใบแหลมดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ ที่ปลายยอด ช่วงดอกตูมกลีบดอกจะห่อตัวอยู่ได้ 1 วัน ก่อนบาน แต่ละช่อมี 3 ดอก ดอกที่อยู่ตรงกลางจะบานก่อน เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.5 - 3 เซนติเมตร ไม่ติดเมล็ด

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดปี ดอกตกในช่วงฤดูฝน ช่วงฤดูหนาวจะติดดอกน้อย บานวันเดียวแล้วร่วงในวันถัดมา ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวันโดยเฉพาะในช่วงเย็น

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ไน้มิ่ง ตอนกิ่ง

โมกราซีนี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Wrightia sirikitiae* D.J.Middleton & Santisuk

วงศ์ : APOCYNACEAE

ลักษณะ : เป็นไม้ถิ่นเดียวที่ขึ้นอยู่บนภูเขาหินปูน ในบางพื้นที่ของจังหวัดสระบุรีและสระแก้ว เป็นไม้พุ่ม สูง 3-5 เมตร ทุกส่วนของลำต้นมีน้ำยางสีขาว ตามลำต้นและกิ่งมีช่องระบายอากาศเป็นจุดๆ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ รูปรี ยาว 4-8 เซนติเมตร ผิวใบด้านล่างมีขนอ่อนนุ่ม ออกดอกสีขาวที่ปลายยอด มีกลีบดอกชั้นเดียว จำนวน 5 กลีบ เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 4-5 เซนติเมตร ติดผลเป็นฝักยาว แก่แล้วแตกเมล็ดมีปีกปลิวได้

ฤดูดอกบาน : ออกดอกเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ดอกบานวันเดียวแล้วโรย ต้นที่นำมาปลูกเลี้ยง และได้รับความชื้นอยู่ตลอดเวลาจะให้ดอกจนถึงเดือนเมษายน ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : เสียบยอด โดยใช้โมกมันเป็นต้นตอ

ไย้มปิ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strophanthus gratus*
Franch.

วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : Climbing Oleander, Rose Allamanda

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2 - 3 เซนติเมตร
แตกกิ่งจำนวนมาก ทרבพุ่มกลมทึบ มียางสีขาว
ทุกส่วน ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ รูปไข่จนถึง
รูปรี ยาว 7 - 10 เซนติเมตร แผ่นใบหนา สีเขียว
เข้มเป็นมัน ออกดอกเป็นช่อที่ปลายกิ่งสีม่วงอม
ชมพู มีดอกย่อย 5 - 8 ดอก รูปแตร โคนกลีบดอก
เชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ขอบกลีบมีรอยย่น
และหยักเว้า เมื่อดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง
4 - 5 เซนติเมตร

ฤดูดอกบาน : มกราคม - มีนาคม หากรดน้ำ
สม่ำเสมอจะทยอยออกดอกตลอดปี แต่ละช่อ
ทยอยบาน ดอกบานอยู่ได้หลายวัน ส่งกลิ่นหอม
อ่อน ๆ ตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง

ราชวटी

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Buddleja paniculate* Wall.

วงศ์ : BUDLEJACEAE

ชื่ออื่น : ราชวटीขาว Panicked Butterfly Bush

การผลัดและปลูกเลี้ยงพืช

ลักษณะ : ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2 - 3 เมตร แตกกิ่งขนาดเล็กจำนวนมากและมีกิ่งยืดยาว กิ่งก้านโปร่งตามกิ่งมีขนคายมือเล็กน้อย ใบสีเขียวด้านสากคายเล็กน้อย ขอบใบจักเล็กๆ ใบรูปไข่ยาว 5 - 7 เซนติเมตร ช่อดอกกลม ออกดอกที่ปลายยอด ยาว 5 - 10 เซนติเมตร มีดอกย่อยเล็ก ๆ สีขาวจำนวนมาก ไม่พบการติดผล

ฤดูดอกบาน : เมษายน - กรกฎาคม หากได้รับความชื้นดีจะทยอยออกดอกตลอดปี แต่ละช่อทยอยบาน ดอกบานวันเดียวแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน โดยเฉพาะในช่วงดึก

การขยายพันธุ์ : ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

ลำดวน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melodorum fruticosum* Lour.

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : หอมนวล (เหนือ) White Cheesewood

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 4 - 8 เมตร กิ่งแก่สีดำและเหนียวมาก ใบเดี่ยว เรียงสลับสีเขียวเข้ม ด้านล่างขอบใบเคลือบขาว แผ่นใบหนาเป็นมัน ออกดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อกระจุก 2 - 3 ดอกที่ปลายยอด กลีบดอกหนาแข็ง สีเหลืองมี 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น กลีบชั้นนอกแผ่กาง แต่กลีบชั้นในจุ่มเข้าหากันหมด เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 - 2.5 เซนติเมตร ผลกลม มีผลย่อยจำนวนมาก เมื่อแก่มีสีแดง ขนาด 6 - 7 มิลลิเมตร

ฤดูกาลบาน : มกราคม - มีนาคม ดอกเริ่มแย้มและส่งกลิ่นหอมแรงตั้งแต่ช่วงเย็น วันรุ่งขึ้นจะส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ในช่วงกลางวัน ดอกบานวันเดียวแล้วร่วงในวันต่อมา กลีบดอกที่ร่วงอยู่โคนต้นจะส่งกลิ่นหอมไปได้ไกล

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

ลำดวนแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melodorum fruticosum* Lour.

วงศ์ : ANNONACEAE

ลักษณะ : กลายพันธุ์มาจากลำดวน จึงมีลักษณะต่าง ๆ คล้ายกัน แตกต่างกันในใบรูปรี กว้าง 4 - 5 เซนติเมตร แผ่นใบบางกว่า และมีสีเขียวด้านไม่สดใสเท่าใบลำดวน กลีบดอก มีสีม่วงแดงหรือแดงเข้ม โดยมีสีที่ขอบกลีบดอกมากกว่าแผ่นกลีบดอก ความดกและขนาดของดอกจะคล้ายคลึงกับลำดวน

ฤดูดอกบาน : มกราคม - มีนาคม ส่งกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตลอดวัน เริ่มหอมแรงขึ้นในช่วงพลบค่ำจนถึงช่วงเช้า ดอกบานวันเดียวแล้วร่วงในวันต่อมา กลีบดอกที่ร่วงอยู่โคนต้นจะส่งกลิ่นหอมไปได้ไกล

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง ตอนกิ่ง

วาสนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dracaena fragrans* (L.)
Ker-Gawl.

วงศ์ : DRACAENACEAE

ชื่ออื่น : ประเดหวิ Fragrant Dracaena

ลักษณะ : ไม้พุ่ม สูงได้ถึง 6 เมตร ลำต้นอวบ
ฉ่ำน้ำ และแตกกิ่งแขนงได้ดี ใบเดี่ยว เรียงเวียน
สลับถี่ที่ปลายยอด รูปขอบขนาน ยาว 30-120
เซนติเมตร แผ่นใบหนาเหนียว ขอบใบห่อขึ้น
ทำให้ตรงกลางเป็นร่อง ใบมีสีเขียวหรือ ลายต่าง
สีเหลือง ช่อดอกออกที่ซอกใบ ยาว 45-60
เซนติเมตร สีขาวหรือชมพู มีดอกย่อยจำนวนมาก
โคนกลีบดอกเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 6 กลีบ
เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ผล
กลม เมื่อสุกสีแดง

ฤดูดอกบาน : พฤศจิกายน-มกราคม มักออกดอก
หลังจากวันที่มีอากาศหนาวมาก ดอกย่อยบาน
พร้อมกันหรือทยอยบาน ส่งกลิ่นหอมแรงตลอดวัน

การขยายพันธุ์ : ปักชำต้น

สาหยุด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Desmos chinensis* Lour.

วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : กล้ายเครือ (สระบุรี) สาหยุด (ใต้)

Dwarf Ylang-ylang

ลักษณะ : เป็นไม้รอเลื้อย ขึ้นเป็นซุ่มใหญ่ เลื้อยได้ไกล 5 - 10 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรี ยาว 6 - 14 เมตร ดอกเดี่ยว ออกตรงข้ามใบใกล้ปลายยอด มี 6 กลีบ กลีบดอกโค้งเข้าด้านใน ดอกอ่อนสีเขียว เมื่อบานเปลี่ยนเป็นสีเหลืองหรือสีเหลืองอมส้ม ขนาดของกลีบใกล้เคียงกับรูปแถบ ยาว 3 - 8 เซนติเมตร ก้านดอกพอมบาง ดอกจึงห้อยลง ผลกลุ่ม มีผลย่อย 8 - 15 ผล รูปทรงกระบอกคอดตามรอยเมล็ด เมื่อแก่สีดำมี 2 - 6 เมล็ด

ฤดูกาลบาน : เมษายน-ตุลาคม ดอกบานวันเดียวแล้วโรย ส่งกลิ่นหอมแรงตอนเช้าตรู่ แล้วค่อยลดลงจนหมดกลิ่นตอนเที่ยง

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ปักชำ ตอนกิ่ง

เสน่ห์จันทร์โกเมน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Homalomena rubescens*

วงศ์ : ARACEAE

ชื่ออื่น : King of heart

ลักษณะ : เป็นไม้ล้มลุก อายุหลายปี สูงได้ถึง 45-60 เซนติเมตร มีหัวใต้ดิน ลำต้นจะเป็นทรงกอกลมๆ ใบเป็นรูปหัวใจ ใบกลม หูใบมน ใบหนา เส้นใบชัดเจน ปลายใบแหลม ก้านใบมีสีแดงเข้ม ดอกมีสีแดงเข้ม โดยสีนั้นจะเป็นสีเดียวกับก้านใบ มีความเชื่อว่าถ้าหากใครนำมาปลูกแล้วจะช่วยส่งเสริมในด้านโชคลาภ ส่งผลให้ผู้ปลูกมั่งมีเงินทอง ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดทั้งปี

การขยายพันธุ์ : แยกเหง้า การแบ่งกอและเพาะเมล็ด

เสน่หัจฉินทร์เขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Homalomena* spp.

วงศ์ : ARACEAE

ชื่ออื่น : ว่านเสน่หัจฉินทร์เขียว, ว่านเสน่หัจฉินทร์มหาโพธิ์, พัดโบกสีทอง

ลักษณะ : ไม้ล้มลุก ลำต้นโผล่ขึ้นมาเหนือดิน มีลักษณะเป็นกอกลม สีนํ้าตาลไหม้ ใบเป็นรูปหัวใจ ปลายใบแหลม โคนเว้า พื้นใบและก้านใบมีสีเขียว ขอบใบเรียบไม่มีหยัก ใบออกตรงส่วนยอดของลำต้น ออกดอกเป็นกลุ่มระหว่างกาบของก้านใบ ลักษณะของดอกคล้ายกับดอกจำปีตูม มีสีเขียว มีกาบดอกห่อหุ้มเกสรอยู่ และมีลักษณะเป็นแท่ง เหง้ามีกลิ่นหอม

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดทั้งปี

การขยายพันธุ์ : แยกเหง้า การแบ่งกอและเพาะเมล็ด

ลักษณะดอก

เสน่หัจฉินดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Homalomena cf. aromatica*
(Spreng.) Schott

วงศ์ : ARACEAE

ลักษณะดอก

ลักษณะ : ลำต้นเป็นเหง้าหรือหัวอยู่ใต้ดิน แล้วแทงก้านใบขึ้นมาด้านบน เหง้าจะใช้เวลาเติบโตด้วยการขยายขนาดอยู่ช่วงหนึ่ง หลังจากนั้นจะเปลี่ยนเป็นแตกแขนงออกไป เพื่อออกต้นอ่อนใหม่ ซึ่งสามารถแยกไปเพาะต่อได้ ใบรูปหัวใจ มีทรงเรียวยาว ปลายใบแหลมเล็ก แขนกกลางใบค่อนข้างแข็งจึงอยู่ทรงตลอดเวลา เส้นใบเป็นแนวโค้งจากแกนกลางไปจรดขอบนอก ผิวใบเรียบเกลี้ยงเป็นมันเงา โทนสีออกเขียวเข้มอมดำ และก้านใบก็เป็นสีดำคล้ำเช่นกัน ลักษณะดอกคล้ายแคปซูลยาวที่มีกาบดอกหุ้มอยู่ ดอกจะออกเฉพาะกลางลำต้น จำนวนดอกที่ออกค่อนข้างน้อยและต้องอดทนสมบูรณ์จริงๆ ถึงจะมีดอกให้เห็น ผลเป็นทรงกลมที่มีผิวนอกเรียบเกลี้ยง ผลเมื่อสุกเต็มที่สามารณำไปเพาะเมล็ดได้ แต่อัตราการงอกและเติบโตน้อยกว่าการแยกหน่อ

ฤดูดอกบาน : ออกดอกตลอดทั้งปี

การขยายพันธุ์ : แยกเหง้า การแบ่งกอและเพาะเมล็ด

หิรัญญิการิ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Beaumontia grandiflora* Wall.

วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : กำลังช้างสาร/เครื่องวันเหิน/เถาตุ้มยำช้าง/Easter Lily Vine/Herald's Trumpet/Nepal Trumpet

ลักษณะ : ไม้เลื้อยเนื้อแข็งขนาดใหญ่ ลำต้น มีกิ่งก้านเลื้อยได้ไกล 6 – 15 เมตร กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลปกคลุม ใบออกตรงข้าม รูปไข่กลับหรือรูปรีแกม ขอบขนาน กว้าง 4 – 6 เซนติเมตร ยาว 10 – 18 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ แผ่นใบสีเขียวเป็นมัน ใต้ใบสีเขียวอมแดง เส้นใบย่อยเป็นร่องชัดเจน ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง รูปกรวยตื้น กลีบดอกสีขาว โคนกลีบสีเขียวอ่อน ขอบกลีบบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย ผล ฝักคู่ รูปรีแกมขอบขนาน เมื่อแก่แตกออกเป็นสองซีก มีเมล็ดจำนวนมาก รูปกระสวย มีพู่ขนสีขาวที่ปลาย

ฤดูดอกบาน : ทยอยบาน มีกลิ่นหอม ออกดอกเดือนธันวาคมถึงเมษายน

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

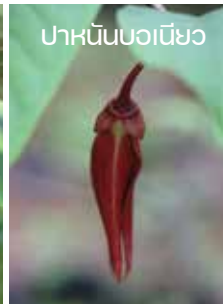

แนะนำสวนไม้หอม

บูฮีนีย ค็อกคิยาน่า
Bauhinia kockiana
ภาพจากสวนรุกขชาติพญานาค

แหล่งรวมพรรณไม้ดอกหอม ไม้หายาก ไม้ไทยและต่างประเทศ ลูกแฝดพรรณไม้

ตำบลเวียงชัยศรี
อำเภอคำไหม้
จังหวัดจันทบุรี

สวนลูกแฝดพรรณไม้ แหล่งรวบรวมไม้
ดอกหอมไทยหายาก โดยมี คุณสมใจ สาริกาล
(เจ้าของสวน) เป็นผู้สะสมพรรณไม้ทั้งในและ
ต่างประเทศ จุดเริ่มต้นจากการมองหาความ
แตกต่างของตลาดขายต้นไม้ นอกเหนือจากการ
ขายไม้ดอกหอมทั่วไป จึงเริ่มออกค้นหาพรรณไม้
หายากด้วยตนเอง และขยายพันธุ์เพื่อนำออกสู่
ตลาดไม้ประดับต่อไป นอกจากนี้ยังมีเพจเฟซบุ๊ก
ให้ติดตาม เข้าไปชมภาพพรรณไม้สวยๆ และ
ให้คำแนะนำ ในการนำไปปลูกเลี้ยงกับลูกค้าด้วย
ความซื่อสัตย์และจริงใจ จนเป็นที่ยอมรับจาก
ลูกค้า

ติดตาม

Facebook : ลูกแฝดพรรณไม้

Tel : 081-008-4911

Line ID : lookfadpanmai

ตลาดจตุจักร กรุงเทพฯ ฯ

วันอังคาร 16.00 น. - วันพุธ 12.00 น.

ชุมชนผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ป่า ไม้ผลทุกชนิด

สวนทรัพย์เจริญ

ตำบลมะเกลือใหม่
อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

คุณยอดชาย ดาตุงเหลื่อม (ผู้ก่อตั้งกลุ่มเกษตรกรสวนทรัพย์เจริญ) และคุณโสภา บุปผาพยมราช ผู้ริเริ่มแนวคิดอยากช่วยกันพัฒนาบ้านไร่ทรัพย์เจริญให้เป็นชุมชนต้นแบบศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร โดยการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน จากคนรักต้นไม้ และชอบหาความรู้ ทดลองขยายพันธุ์ด้วยตนเอง เผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชนที่สนใจ สร้างกลุ่มเกษตรกรเพื่อจำหน่าย ดอกแกลดีโอลด์ส กล้าพันธุ์ไม้ป่า ไม้ผล และไม้ดอกหอม จนปัจจุบันต่อยอดไปจนถึงการนำผลผลิตในไร่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน

ความสุขที่เราหาได้ที่บ้านไร่ทรัพย์เจริญ

ท่ามกลาง สายหมอกยามเช้า ความสุขเล็กๆ
ภาพบรรยากาศ มุมสวนไม้ดอกไม้ประดับ กลิ่นหอม
ของดอกสายหยุด ดอกกระดังงาโนรี หอมอ่อนละมุน
ตามลมมายามเช้า

ติดตาม

Facebook : บ้านไร่ทรัพย์เจริญ นครราชสีมา

โทร : 089-551-4731

จำหน่ายไม้จัดสวน ไม้พอกอากาศ
ไม้มงคล ช่วยวัดพระเงิน

สวนอาจารย์น้อย

ตำบลบางใหญ่
อำเภอบางใหญ่
จังหวัดนนทบุรี

คุณเทวฤทธิ์ เทพนรินทร์ หรือที่ทุกคนเรียกว่า อาจารย์น้อย ปัจจุบันเป็นเกษตรกรปลูกไม้ดอกไม้ - ประดับ อยู่ที่ อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี พรรณไม้ที่ปลูก ส่วนใหญ่จะเป็นไม้จัดสวน ไม้มงคล และสะสมพืชสกุล เสน่ห์จันทร์ ไม่ว่าจะเป็น เสน่ห์จันทร์ดำ เสน่ห์จันทร์ เทียน เสน่ห์จันทร์นาค และอื่นๆ ซึ่งขยายพันธุ์โดยใช้ วิธีการแยกหน่อ เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อให้เกิดความ หลากหลายของสายพันธุ์เสน่ห์จันทร์ โดยการดูแล ต้นไม้นั้น ต้องใส่ใจ และรู้ว่าต้นไม้นชนิดไหนต้องดูแล รดน้ำ ใส่ปุ๋ย ขอบแดด หรือที่ร่ม ต้องดูแลให้เหมาะสม กับพรรณไม้แต่ละชนิด ซึ่งที่สวนมีพรรณไม้จำนวนมาก ต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และการจัดการที่ดี ควบคู่กันไป สำหรับคนที่สนใจไม้จัดสวนสามารถแวะ เข้ามาดู มาเยี่ยมชมสวนอาจารย์น้อยได้ทุกวัน เวลา 8.00 - 17.00 น.

ติดตาม

Facebook : สวนไม้ประดับ by บ้านบางใหญ่

โทร : 086-405-1658

ช่อนกลิ่น Tuberose

บทความถึงท้าย

เสน่ห์ของความหอมที่ได้จากธรรมชาติให้ความสุขกับทุกคนในยามที่ได้สัมผัสกลิ่นพืชไม้หอมไทยได้รับความนิยมนำมาปลูกประดับจำนวนมากมายหลายชนิด นอกจากประดับตกแต่งและส่งกลิ่นหอมทั้งในช่วงเช้าหรือพลบค่ำแล้ว ยังเป็นแหล่งของสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ (Bioactive ingredients) ที่มีคุณประโยชน์ต่อสุขภาพ

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การวิจัยและพัฒนา กระบวนการผลิตวัตถุดิบสารหอมระเหยมูลค่าสูงเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์” ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์ของพืชหอม วิธีการสกัดสารหอมระเหย พร้อมแนะนำวิธีการปลูกเลี้ยงพืชหอมแต่ละชนิดที่เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรหรือผู้อ่านที่สนใจได้นำไปใช้ในการปฏิบัติ ทำให้พืชหอมเติบโตอย่างสมบูรณ์ ออกดอกสวยงามตามฤดูกาล รวมทั้งนำไปศึกษาต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต

เป็นที่น่ายินดียิ่งที่หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอเรื่องราวของการผลิตและปลูกเลี้ยงพืชหอมเพื่อนำมาสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหยของกลุ่มเกษตรกร ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผลผลิตให้ได้คุณภาพที่จะใช้ต่อยอดสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องหอมผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากธรรมชาติผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ รวมทั้งยกระดับศักยภาพและสร้างความแข็งแกร่งให้กับเกษตรกรไทยกลุ่มอื่นๆ ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ดร.โสธรา วัลภา

รองผู้อำนวยการวิจัยและพัฒนาด้านอุตสาหกรรมชีวภาพ

WSKU ၁၁. ၉
(*Mitrephora tomentosa* x *sirikitiae*)

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะ เฉลิมกลิ่น. (2543). ไม้ดอกหอม เล่ม 3 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านและสวน.
- ปิยะ เฉลิมกลิ่น. (2550). ไม้ดอกหอม ฉบับปรับปรุงและเพิ่มเติม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านและสวน.
- ปิยะ เฉลิมกลิ่น. (2555). เทคโนโลยีการอนุรักษ์พรรณไม้หายากและใกล้สูญพันธุ์ในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อุไร จิรมงคลการ. (2565). รวมพันธุ์ไม้ดอกหอม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บ้านและสวน อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

เว็บไซต์อ้างอิง

- PLANT LIBRARY รวบรวมข้อมูลพรรณไม้ ต้นไม้ต่างๆ ที่ปลูกเลี้ยงในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ เดือนมกราคม-มีนาคม 2566. จาก <https://www.baanlaesuan.com/plants>.
- น้ำมันหอมระเหยคืออะไร มีวิธีสกัดน้ำมันหอมระเหยอย่างไร? สืบค้นเมื่อเดือนเมษายน 2566. จาก <https://sabaiarom.com/th/น้ำมันหอมระเหย-about-essential-oils/>
- พรรณไม้ อุทยานหลวงราชพฤกษ์. สืบค้นเมื่อเดือนมกราคม - มีนาคม 2566. จาก <https://www.royalparkrajapruke.org/Plants>.
- เริ่มอย่างไรดี เมื่อคิดจะซื้อไม้ดอกมีกลิ่นหอม. สืบค้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2566. จาก https://www.baanlaesuan.com/49721/plant-scoop/good_smell_flower

คณะผู้จัดทำ

ดร.อนันต์ พิริยะภัทรกิจ

นางสาวพรกมล รูปเลิศ

นางสาวกาญจนาพรหม เมฆอรุณ

นางสาวอนุกรมย์ ดวงผาสุ

นางสาวมารีญาห์ แสนแก้ว

นางสาวพัชรี เดชเลย์

ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์ (ศนค.)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

นางสาวอุบล ฤกษ์จำ

ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมผลิตพันธุ์ท่อน้ำเชื้อ (ศนส.)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

ผศ.ดร.สุพุมารณ์ แสงงาม

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว)

ดร.ชัยภูมิ สุนทราราม

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (มรภ.)

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

📍 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)
35 ม.3 เทคโนโลยีธานี ถนนเลียบคลองห้า ตำบลคลองห้า
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

☎ 0 2577 9000

📠 0 2577 9009

🌐 www.tistr.or.th

✉ tistr@tistr.or.th

มหาพรหมราชินี
พรรณไม้ประจำ วว.

FRAGRANT FLOWERS

พรรณไม้ในประเทศไทยมีความหลากหลายทางพันธุกรรมมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกัน บางชนิดได้รับความนิยมนำมาปลูกเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในบ้าน และตามสวนหย่อม เนื่องจากมีความสวยงามและดอกหอม เช่น มหาพรหม มหาพรหมราชินี กระดังงา ลำดวน บัว นมแมว และสายหยุด เป็นต้น

ปัจจุบันยังคงมีการสำรวจพรรณไม้ที่มีคุณสมบัติในการให้สารหอมหลากหลายชนิด เพื่อนำสารหอมดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของน้ำมันหอมระเหย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้ปลูกเลี้ยงและผู้ประกอบการ ตั้งแต่ระดับ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ต่อไป